

Nr 216.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
anvisande av särskilt rekryteringsbidrag för fyllande av
1914 års stater; given Stockholms slott den 27 mars 1913.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva,

att från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar må, i enlighet med i statsrådsprotokollet närmare angivna grunder, utbetalas ett extra rekryteringsbidrag för underlättande av manskapsrekryteringen till fyllande av nästkommande års stater.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

David Bergström.

*Utdrag ur protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 27 mars 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Bergström, anförde härefter:

»Såsom *ordinarie* rekryteringsbidrag har alltsedan år 1901 pläгат utgå 50 kronor för varje nyantagen volontär med en anställningstid av tre år. Härtill har Riksdagen årligen under anslaget till avlöning och rekrytering m. m. beviljat medel, beräknade till $50\frac{1}{3}$ kronor för varje i staterna uppfört manskapsvolontärnummer. I den mån dessa icke kunnat besättas utan stått vakanta, har det ordinarie rekryteringsbidraget besparats och ingått till fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Redan ganska snart efter antagandet av 1901 års härordning visade det sig emellertid svårt att på ett tillfredsställande sätt rekrytera manskapet vid arméns regementen och kårer.

Med anledning härav föreslogs vid 1907 års Riksdag förhöjning av volontärernas kontanta avlöningsförmåner med 60 kronor i lön för

underbefäl av manskapet, med 30 kronor i lön för meniga beställningsmän samt med 30 kronor i lön och 10 öre i dagavlönning för övriga meniga volontärer. Nämda förslag blev ock av Riksdagen bifallet.

Redan dessförinnan hade tillkallats särskilda sakkunniga för att föreslå åtgärder till volontär- och underbefälsrekryteringens underlättande; och dessa sakkunniga, kallade volontärkommissionen, förklarade i den 31 maj 1907 avgivet betänkande, att de verksammaste medlen att främja såväl volontär- som underbefälsrekryteringen vore säkerligen att utsträcka tjänstgöringstiden till 365 dagar för de värnpliktiga vid alla truppslag (utom möjligen vissa tjänstegrenar vid trängen), att hålla volontärernas löner i höjd med lönerna inom jämnställda civila yrken och att vid avskedstagandet under vissa förutsättningar tillförsäkra underbefäl av manskapet antingen en civil anställning eller ock en viss avskedspremie.

Då emellertid Riksdagen samma år medgivit löneförhöjning samt övriga ifrågasatta åtgärder voro föremål för utredning, inskränkte sig kommissionen att föreslå en del mindre genomgripande åtgärder.

Med upplysning, att den nyantagne volontären i allmänhet erhöll en del av ordinarie rekryteringsbidraget såsom lega, till beloppet växlande vid de olika truppförbanden, och att återstoden av detsamma användes till anskaffningskostnader, däribland till dusör åt värvaren, föreslog kommissionen en fix lega över hela landet ävensom att, då det ordinarie rekryteringsbidraget måste anses otillräckligt, detta skulle höjas med 26 kronor för varje nyantagen volontär, så att rekryteringskostnaderna komme att utgöra 76 kronor för varje sådan volontär med 3 års tjänst. Därjämte skulle de för lega avsedda beloppen likasom vid sjöförsvaret skiljas från de medel, som voro avsedda till anskaffningskostnader. Vidare föreslog kommissionen, bland annat, att nyantagen volontär skulle medgivas fri resa vid första inställelse till tjänstgöring och vid tjänstgöringens slut, att själva anskaffningen skulle ordnas med en rekryteringskommission och bestämt rekryteringsområde för varje truppförband, att anställningstiden visserligen borde i allmänhet börja på hösten men dock i vissa fall få börja även å andra tider, att anställningsåldern skulle sänkas till 17 år, att volontär, som avgått efter viss tids tjänst, skulle åtnjuta större lättnad i värnpliktstjänstgöringen än då gällande lag medgäve, att tjänstgöringen i vissa avseenden skulle lättas, samt att mera allmänbildande undervisning skulle meddelas i de militära skolorna.

Arméförvaltningen, chefen för generalstaben ävensom samtliga arméfördelnings- och likställda chefer anbefalldes yttra sig angående behovet av den i betänkandet föreslagna förhöjningen i rekryteringskostnaderna.

Härvid förklarade endast chefen för generalstaben sig hysa betänkligheter beträffande lämpligheten av sådan förhöjning, under det att övriga militärmyndigheter framhöllo nödvändigheten därav. En av arméfördelningscheferna förordade till och med rekryteringsanslagets höjning till 90 kronor per man i huvudsaklig överensstämmelse med vad som utgick vid flottan och kustartilleriet.

Genom kungl. brev den 6 september 1907 medgavs, att för underlättande av då pågående manskapsrekrytering vid armén finge utgå ett *extra* rekryteringsbidrag, vilket skulle beräknas efter 10 kronor för varje nummer, som till fyllande av manskapsnumerären — distinktionskorprals-, korprals- och vicekorpralsnummer däri inräknade — enligt 1908 års stater skulle besättas med nyanskaffad volontär eller rekapitulant, varjämte skulle beräknas *dels* 20 kronor för varje rekryt, med vilken redan träffats eller komme att träffas tjänstavtal att gälla från och med den 1 november 1907 eller från senare tidpunkt i sådana fall, som omförmäldes i punkterna 3 och 8 a i kungl. brevet den 27 oktober 1905 angående bestämmelser i fråga om volontärs antagande och avskedande, *dels ock* likaledes 20 kronor för varje då (den 6 september 1907) anställd volontär, med vilken under samma år utgående tjänstavtal förlängdes med minst två år, samt 10 kronor för dylik volontär, som inginge avtal om allenast ett års förlängd tjänstetid. I samma kungl. brev föreskrevs därjämte, att ifrågavarande medel skulle av arméförvaltningen förskottsvis, mot redovisningsskyldighet, utbetalas till vederbörande regements- och kårchefer, att dessa skulle äga att förfoga över medlen för därmed avsett ändamål med iakttagande likväl, att så stor del som möjligt därav måtte tillkomma det anställda manskapet, *samt att*, sedan erforderliga omkostnader blivit bestridda, återstoden av det extra rekryteringsbidraget skulle, i den mån det lämpligen kunde ske, fördelas på det sätt, att vid samma truppförband rekryter och rekapitulanter, som anställts för lika lång tid, av de för rekryteringen anvisade ordinarie anslagsmedel och av det extra rekryteringsbidraget sammanlagt erhöles sinsemellan lika belopp, vars storlek skulle bestämmas i förhållande till anställningstidens längd och i intet fall finge överstiga 90 kronor.

Det ansågs emellertid erforderligt att erhålla ett extra rekryteringsbidrag även till fyllande av manskapsnumerären enligt 1909 års stater. Kungl. Maj:t föreslog därför i proposition nr 178 till 1908 års Riksdag, att, därest för underlättande av manskapsrekryteringen särskilt rekryteringsbidrag skulle behöva anvisas jämväl under år 1908, därför erforderligt belopp finge utbetalas från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Under uttalande, att enligt Riksdagens förmenande åtgärder av helt annan art än den ifrågasatta vore av nöden för vinnande av en tillfredsställande rekrytering av manskapet vid armén, därvid särskilt frågan om beredande åt uttjänta militärer av civilianställning syntes vara att beakta, anmälde Riksdagen i skrivelse den 1 juni 1908, att Riksdagen, med hänsyn till vad i ämnet blivit anfört, icke ansett sig kunna under dåvarande förhållanden vägra sitt bifall till Kungl. Maj:ts berörda framställning och att Riksdagen alltså medgivit, att, därest för underlättande av manskapsrekryteringen särskilt rekryteringsbidrag skulle behöva anvisas under år 1908, därför erforderligt belopp finge utbetalas från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

I anledning härav föreskrev Kungl. Maj:t den 22 juli 1908, att tillfälligt extra rekryteringsbidrag finge utgå under år 1908 i enlighet med de grunder, som angivits i ovannämnda kungl. brev den 6 september 1907.

Sedan dess har Riksdagen beviljat extra rekryteringsbidrag i enlighet med grunderna i kungl. brevet den 6 september 1907 jämväl till fyllande av manskapsnumerären enligt 1910, 1911, 1912 och 1913 års stater.

Dessutom har Kungl. Maj:t sökt underlätta rekryteringen genom mera allmänbildande undervisning i de militära skolorna samt i vissa fall genom en del andra av volontärkommissionen förordade åtgärder: utsträckning av den tid, som får användas till rekrytering, medgivande att antaga underåriga volontärer, medgivande av fri resa för nyantagna volontärer vid första inställelsen till tjänstgöring likasom vid tjänstgöringens slut. Slutligen måste såsom ett medel till rekryterings underlättande betecknas även den av 1911 års Riksdag beslutade befrielsen från värnplikstjänstgöringen för dem, som minst tre år haft fast anställning vid hären eller flottan, och vissa med sådana likställda personer.

I fråga om rekryterings utfall under de sista sex åren har jag låtit upprätta särskild tablä, som torde få tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott. Av denna bekräftas vad chefen för generalstaben redan i sitt den 18 oktober 1906 avgivna förslag till försvarsväsendets stärkande påpekat och sedermera än vidare utvecklats i en den 16 oktober 1908 gjord framställning angående åtgärder för underlättande av volontärrekryteringen, eller att vid specialvapnen och gardesregementena rekryteringen är i allmänhet tillfredsställande. Vid kavalleri, artilleri, ingenjör- och trängtrupper giver nämligen volontär-

Rekryterings utfall under de sista sex åren.

tillgången icke särskild anledning till oro, annat än vid de truppförband av dessa slag, som äro förlagda i Boden. Vad däremot infanteriet beträffar, ökades visserligen volontärtillgången vid detta truppslag under den första tiden efter 1907 års slut, vid vilken tidpunkt den på grund av en del omständigheter var synnerligen knapp. Antalet vakanser åren 1908, 1909 och 1910 den 1 februari (för 1908 den 1 januari, enär siffror för den 1 februari saknas) voro respektive 44, 28 och 18 procent av det antal volontärbeställningar, staten upptog. Från hösten 1910 har emellertid vakansernas antal alltjämt ökats och utgjorde den 1 februari 1911, 1912 och 1913 respektive 22, 32 och 36 procent av antalet beställningar enligt stat. Om redan dessa siffror, som gälla hela infanteriet, måste betraktas såsom särdeles ogynnsamma, är så i än högre grad förhållandet med vakansprocenten vid enskilda regementen. Så t. ex. var vakansprocenten den 1 februari 1910 och den 1 februari 1913 vid Södermanlands regemente respektive 8 och 59 procent, vid Norrbottens regemente respektive 13 och 69 procent, vid Kalmar regemente 20 och 59 procent, vid Jämtlands fältjägarregemente 33 och 65 procent samt vid Vaxholms grenadjärregemente respektive 0,5 och 55 procent. Ytterligare fem regementen visa nu 45 à 50 procent vakanser, under det att samtliga infanteriregementen — med undantag av gardesregementena och Bohusläns regemente, vilket år 1910 hade 44 procent vakanser — nu äro sämre ställda i här berörda avseende än vid början av år 1910.

Det är härvid att märka, att beställningarna enligt stat under denna senast avsedda period erhållit så ringa ökning i antalet, att denna icke i nämnvärd grad kunnat influera på vakansantalet.

Enligt gällande föreskrifter hava under de sista sex åren följande belopp stått till truppförbandens förfogande för rekryteringen, nämligen:

	Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Summa.		Anteckningar.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
För rekryt på 2 år	33	32	30	—	63	32	} Till karlen personligen må utbetalas högst 90 kr.
» » » 3 »	50	—	30	—	80	—	
» » » 4 »	66	66	30	—	96	66	
» rekapitulant på 1 år	16	66	20	—	36	66	
» » » 2 »	33	32	30	—	63	32	
» » » 3 »	50	—	30	—	80	—	

Det sätt, varpå truppförbanden använt nämnda belopp, torde nog fortfarande växla, liksom på den tid, volontärkommissionen anställde sina undersökningar, men följande översikt från ett regemente ger dock en föreställning därom:

	Kompaniet disponerar.								Till regementschefens förfogande.	
	Till anställningskostnader.				Att utbetalas till den anställde såsom					
	Arvode (dusör till värvare högst).	Annonskostnad (annonsering, underhåll, resor m. m.)		Handpenning.	Legä.		För gemensam annonsering m. m.			
För rekryt på 2 år	30	—	10	—	5	—	15	—	3	32
» » » 3 »	40	—	10	—	5	—	20	—	5	—
» » » 4 »	45	—	10	—	5	—	30	—	6	66
» rekapitulant på 1 år	—	—	—	—	15	—	20	—	1	66
» » » 2 »	—	—	—	—	30	—	30	—	3	32
» » » 3 »	—	—	—	—	30	—	30	—	—	—

Militärbefälhavaren på Gottland har i underdånig skrivelse den 22 november 1912 anmält, att vakanserna vid Gottlands infanteriregemente den 15 i samma månad utgjorde 191, motsvarande 51 procent av antalet beställningar enligt stat, samt hemställt *dels* om vidtagande av vissa åtgärder (fria resor, rekryteringstidens utsträckning m. m.), som Kungl. Maj:t sedermera bifallit, *dels ock* om rekryteringsbidragets höjande med ytterligare 14 kronor för varje nyantagen volontär.

Chefen för fjärde arméfördelningen har i underdånig skrivelse den 13 december 1912 anmält, att Södermanlands regemente och Vaxholms grenadjärregemente år efter år haft att uppvisa ett avsevärt stort antal vakanser, vilket vore att tillskriva *dels* den antimilitaristiska propagandan *dels ock* förlägningsförhållandena. Arméfördelningschefen har visserligen ansett rekryteringsfrågan icke kunna vinna en tillfredsställande lösning utan införande av civilanställning för uttjänt manskap, men dock såsom en tillfällig hjälp föreslagit, »att ett extra rekryteringsbidrag måtte beviljas att utgå med vid Södermanlands regemente 40 kronor och vid Vaxholms grenadjärregemente 50 kronor för varje under år 1913 antagen volontär, officers- och reservofficersvolontärer icke medräknade».

Framställningar om höjning a rekrytering bidragen.

Chefen för sjätte arméfördelningen har i skrivelse den 23 december 1912 framhållit, att höjning av rekryteringsbidraget är än mera behöfligt för vissa honom underlydande truppförband: Hälsinge regemente, Jämtlands fältjägerregemente, Västernorrlands regemente och Norrlands dragonregemente. Denna arméfördelningschef har emellertid ansett höjandet av rekryteringsbidraget vara endast en tillfällig hjälp med resultat, att man nästa år komme att stå på samma punkt. Införande av avskedspremier och civilanställning för uttjänt manskap skulle enligt hans åsikt vara vida mera effektivt.

Kommendanten i Boden har i skrivelse den 28 januari 1913 anmält, att volontärvakanserna då voro vid Norrbottens regemente 179, vid Boden—Karlsborgs artilleriregementes detachement i Boden 79 och vid Bodens ingenjörkår 33, motsvarande respektive 69, 44 och 23 procent av antalet beställningar enligt stat. Kommendanten har hemställt om anvisande av erforderliga medel till upphjälpande av volontärrekryteringen vid Bodens trupper.

arméförvalt-
ningens
yttrande.

Enär Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 14 juni 1912, efter Riksdagens hörande, medgivit, att för underlättande av manskapsrekryteringen till fyllande av 1913 års stater finge utgå tillfälligt rekryteringsbidrag i enlighet med föreskrifterna i kungl. brevet den 6 september 1907, angående anvisande av medel för underlättande av manskapsrekryteringen, har arméförvaltningens civila departement i underdånig skrivelse den 10 januari 1913 ansett sig icke kunna tillstyrka, att för år 1913 medel ställdes till förfogande för beredande av ytterligare rekryteringsbidrag. Skulle emellertid Kungl. Maj:t, på grund av vad som anförts om det trängande behovet av ett extra rekryteringsbidrag, finna nödigt, att särskilda åtgärder omedelbart och utan inhämtande av Riksdagens yttrande vidtoges för upphjälpande av rekryteringen vid ett eller annat av nyss omnämnda truppförband, torde enligt departementets åsikt medlen därtill böra förskjutas för att framdeles efter anmälan hos Riksdagen ersättas från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar. Då det emellertid torde kunna förutsättas, att jämväl för fyllandet av manskapsnumerären enligt 1914 års stater för armén tillfälliga åtgärder måste vidtagas, har departementet erinrat, att Riksdagen, som trott sig finna, att vid en del av arméns regementen rekryteringen i regel varit förenad med mindre svårigheter än vid andra, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 april 1909 velat ifrågasätta, huruvida det icke vore ändamålsenligt, att förhöjning i rekryteringsbidraget endast utginge i den mån och vid de truppförband, där det visade sig vara förenat med större svårighet att hålla manskapsnume-

rären uppe, att i samtliga med anledning därav från arméfördelnings- och likställda chefer infordrade yttranden i ämnet framhållits, att en dylik förändring av bestämmelserna för det tillfälliga rekryteringsbidragets utgående skulle i hög grad försvåra rekryteringen även vid de truppförband, där befintliga vakanser under föregående rekryteringsperiod kunnat fyllas, vilket resultat till stor del berodde just på befintligheten av det tillfälliga bidraget, samt att vid underdånig föredragning av ärendet den 18 september 1909 dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet anslutit sig till den sålunda uttalade åsikten, och Kungl. Maj:t genom beslut samma dag medgivit, att för underlättande av manskapsrekryteringen till fyllande av 1910 års stater tillfälligt rekryteringsbidrag finge utgå i enlighet med de grunder, som funnes angivna i nämnda nådiga brev den 6 september 1907.

Utgående från att mera vittgående åtgärder för upphjälpande av rekryteringen i allmänhet komme att bliva föremål för särskild utredning har departementet, i avvaktan härpå, ansett sig böra föreslå, att, därest Kungl. Maj:t komme att göra framställning till innevarande års Riksdag om dess medgivande att från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar utbetala extra rekryteringsbidrag för underlättande av manskapsrekryteringen till fyllande av nästkommande års stater, bestämmelserna om utdelande av detta bidrag måtte så ändras, att ett visst belopp, utöver vad som kunde komma att utgå på grund av de hittills tillämpade grunderna enligt kungl. brevet den 6 september 1907, ställdes till Kungl. Maj:ts disposition för att såsom ytterligare bidrag tilldelas sådana truppförband, vid vilka funnes oundgängligt behov därav. För beräkning, i den mån så ske kunde, av det för ändamålet erforderliga beloppet, har departementet erinrat, att den i stat upptagna styrkan av fast anställda volontärer uppgår i runt tal till 15,000 man, officers- och reservofficersvolontärer däri ej inberäknade, samt att, då volontärerna i allmänhet anställas för tre år, omsättningen skulle, under förutsättning av full rekrytering varje år, uppgå till en tredjedel eller 5,000 man. Enligt de i nämnda nådiga brev den 6 september 1907 angivna grunder för det extra rekryteringsbidragets utgående skulle detta på grund av förutnämnda nådiga brev den 14 juni 1912 för närvarande uppgå till omkring 150,000 kronor. Om utöver detta bidrag för var och en av 5,000 volontärer beräknades ytterligare 5 kronor, eller tillsammans 25,000 kronor, skulle denna summa enligt departementets uppfattning vara tillräcklig för tillgodoseende av de mest trängande behoven av särskild rekryteringshjälp vid truppförband, där sådan visade sig oundgängligen nödvändig. Vid bifall härtill skulle någon förändring i be-

räkningen av det extra rekryteringsbidraget för vissa regementen icke erfordras.

generalstabs-
chefens
yttrande.

Chefen för generalstaben har i skrivelse den 19 februari 1913 till en början förklarat det vara svårt att fullt angiva anledningarna till rekryteringsförbättring de tre första åren efter det extra rekryteringsbidragets införande, men att den viktigaste orsaken säkerligen varit inträffad lågkonjunktur på affärs- och arbetsmarknaden, under det att ungefär samtidigt — år 1908 — volontärlönerna höjdes. Generalstabschefen har vidare erinrat, att under senare år frågan om volontärrekryteringen vid upprepade tillfällen behandlats och i samband därmed förslag till åtgärder, avsedda att underlätta nämnda rekrytering, avgivits, samt att han själv i detta avseende förordat följande åtgärder:

A. *Uti den 18 oktober 1906 avgivet förslag till försvarsväsendets stärke.*

1. Ökande av dagavlöningen för menig volontär från 10 till 20 öre.

2. Ökande vid infanteriet av distinktionskorpralernas antal från 36 till 48 genom uppflyttning av motsvarande antal meniga.

3. Frihet genom tvåårig stamanställning från värnpliktstjänstgöring i fredstid.

4. Inskränkning i rätten för värnpliktig att inskrivas »underårig»; och

5. Civilanställning.

B. *Uti den 16 oktober 1908 avgivet förslag till åtgärder för underlättande av volontärrekryteringen.*

1. Fastställande som regel av en tvåårig kapitulationstid, intill dess vakansprocenten nedgått till 10 procent.

2. Utsträckande av anställningstiden för volontärrekryter till början av beväringsskolan.

3. Rättighet för regementschef att träffa avtal med korpral eller distinktionskorpral om rekapitulerings, under villkor av viss längre tjänstledighet.

4. Ett snart ordnande av förläggningsförhållandena vid vinterskolorna.

Av samtliga dessa föreslagna åtgärder hade endast den under A. 1 och delvis den under B. 2. omnämnda kommit till utförande. Visserligen hade även åtskilliga förslag i samma syfte, som framställdes från annat håll, kommit till utförande, men samtliga de vidtagna åtgärderna hade varit föga genomgripande och dessutom utförts successivt och till största delen sedan antalet ynglingar, villiga att taga anställning så-

som volontärer, börjat alltmera avtaga och läget sålunda börjat kräva särskilt kraftiga åtgärder. Kunskapen om en förbättring i volontärernas ställning, i synnerhet om denna förbättring, såsom fallet vore med här ifrågasatta lagändringar, verkade mindre direkt, spredde sig jämförelsevis långsamt, och om samtidigt aflönings- och övriga förhållanden tedde sig relativt föga lockande, kunde en i och för sig god och nödvändig men mera lösryckt reform helt och hållet förfela den avsedda verkan. Det torde därför enligt generalstabschefens mening i längden föga stå att vinna genom att fortsätta såsom hitills med smärre utan sammanhang utförda reformer. Om icke kraftigare och samtidigt utförda åtgärder bleve vidtagna, komme med säkerhet volontärfrågan till stor skada för särskilt arméns huvuddel — infanteriet — att städse befinna sig i ungefär samma olyckliga läge som nu vore fallet.

Vilka dessa åtgärder borde vara, hade generalstabschefen förut framhållit. Beträffande vissa av dem förtjänade emellertid framhållas, att om dessa åtgärder komme till utförande, det vore av avgörande betydelse, att detta skedde samtidigt. Sådana åtgärder vore dels inrymmandet i värnpliktslagen av bestämmelser, som avsevärt inskränkte rättigheten att inskrivas såsom underårig, och som befriade den, som varit stamanställd minst två år, från värnpliktstjänstgöring i fred, och dels fastställandet, åtminstone till dess rekryteringsförhållandena något upphjälpts, av en tvåårig kapitulationstid såsom regel. Var för sig kunde dessa åtgärder föga åstadkomma, men vidtagna på en gång komme de enligt generalstabschefens åsikt att samverka därhän, att ett avsevärt antal ynglingar, för vilka ett tidigt fullgörande av värnpliktstjänstgöringen skulle vara önskvärt, funne med sin fördel förenligt att genom volontäranställning fullgöra sina medborgerliga plikter i detta avseende.

Om i samband med en reform av senast nämnda art, genom vilken antalet volontärrekryter skulle växa, även beslutades den föreslagna ökningen av distinktionskorpralernas antal, komme ock de vid tvåårig kapitulationstid så särskilt önskvärda rekapitulanterna att ökas i antal. Samtliga här berörda åtgärder för volontärrekryteringen underlättande krävde emellertid längre tid för att verka, under det att förhållandena vid vissa regementen, såsom framginge av vederbörande befälhavares skrivelser, nödvändigtvis krävde åtgärder, som verkade mera omedelbart, och förhöjning av avlöning i någon form torde därför bliva nödvändig vid sådana truppförband. Chefen för fjärde arméfördelningen hade föreslagit ett extra rekryteringsbidrag av vid Söder-

manlands regemente 40 och vid Vaxholms grenadjärregemente 50 kronor, vilket av arméförvaltningens civila departement syntes hava uppfattats, som om det begärts en förhöjning av respektive 10 och 20 kronor å det under senare år utgående »tillfälliga extra rekryteringsbidraget». En så ringa förhöjning skulle emellertid vara fullkomligt betydelselös, och generalstabschefen hade också förvissat sig om, att nämnda arméfördelningschef avsett ett rekryteringsbidrag av respektive 40 och 50 kronor utöver det, som hittills utbetalats. Skulle penningar kunna uträtta något i detta fall, torde säkerligen allra minst det föreslagna beloppet vara erforderligt. Ehuru avlöningsförhöjning i form av ökat rekryteringsbidrag, vilket endast verkade som ett lockelsemedel för tillfället, vore en mindre tilltalande åtgärd, ansåge generalstabschefen emellertid, att sådan nu borde äga rum vid de regementen, som syntes därav vara i trängande behov.

En grund till svårigheterna för volontärrekryteringen, som generalstabschefen ansåge vara av betydelse, vore den omständigheten, att volontärerna ej rönt det stöd och den uppskattning, som vederbort. Även om, genom av volontärerna själva oberoende omständigheter, en del av dem tillhörde en samhällsklass, där man måste nöja sig med en ringa avlöning, och där helt naturligt kraven såväl på bildning som även i andra avseenden måste ställas låga, vore väl dessa ynglingar, vilka frivilligt ville tjäna konung och fädernesland, värda aktning och sympati och förtjänta av att stödjas och höjas i den mån, så ske kunde. Dessa volontärer vore icke heller en från de värnpliktiga i övrigt strängt skild klass. I själva verket borde de i överensstämmelse med verkliga förhållandet betraktas såsom en kategori av värnpliktiga, ehuru de visserligen valt att fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet genom en vida längre och i viss mån olika använd tjänstgöringstid än övriga värnpliktiga, och ehuru de därför helt naturligt erhöle vissa förmåner av staten. Volontärens ställning hade emellertid långt ifrån alltid uppfattats så, som önskvärt varit. Under det att den värnpliktige i allmänhet vore föremål för särskild hänsyn och omvårdnad, hade man icke alltid härutinnan ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt volontärerna. I dagspressen förekomme ej sällan artiklar, efter vad det ville synas understundom härrörande från militärer, som i mindre lämpliga ordalag framhölle det nuvarande volontärmaterialets låga ståndpunkt, och ofta nog bedömdes därvid hela volontärinstitutionen efter enstaka mindre goda individers förhållande. Härtill komme även, att förläggningsförhållandena å vissa orter ofta framhölles såsom synnerligen obehagliga. Det vore knappast att undra på, om unga män i många fall härigenom

gjordes betänksamma att taga anställning såsom volontärer. Generalstabschefen ansåge, att man på alla håll borde för framtiden vinnlägga sig om att städse låta volontären röna samma hänsyn och omsorg som komme den värnpliktige till del. För att härutinnan ernå ett bestämt systemskifte vore det önskvärt, att uppınärksamheten — även de militära myndigheternas — fästades på att vid uttalanden rörande volontärinstitutionen omdömen och talesätt undvekes, som vore överdrivna eller eljest kunde vara ägnade att ställa en hel, för försvarsorganisationen outhärlig kategori av krigsmän i ofördelaktigare ställning än deras värnpliktiga kamrater, och som därigenom endast kunde leda till att ytterligare öka svårigheterna att hålla denna kategori uppe på den nivå, som vore önskvärd.

Såsom jag redan i mitt yttrande till det vid 1913 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden framhållit, måste utfallet av rekryteringen vid armén i dess helhet anses väsentligen bero på mera allmänna förhållanden, särskilt arbetsmarknadens läge. Vid konkurrensen på denna marknad med övriga arbetsgivare öva emellertid de förmåner, som tillförsäkras volontären vid anställningens början, under densamma och vid dess slut naturligtvis sin inverkan på utgången. Att i siffror uttrycka denna inverkan är en vansklig uppgift. Ur rekryteringsbidragen utgå icke andra förmåner åt volontären än legan (jämte handpenningen), och då nu denna är till beloppet obetydlig i jämförelse med den kontanta avlöning, som utgår under anställningstiden, torde storleken av densamma icke kunna tillmätas något avgörande inflytande på rekryteringsutfall. Chefen för generalstaben har icke heller angivit införandet av extra rekryteringsbidrag såsom en väsentlig orsak till den förbättring i rekryteringsförhållandena, som inträdde de första åren efter nämnda bidrags införande, utan tillskrivit denna förändring två andra grundorsaker.

Departementets
chefen.

I varje fall torde det med fog kunna sättas i fråga, huruvida det varit av omständigheterna betingat, att alla truppförband utan åtskillnad tillförsäkrats samma rekryteringsbidrag för varje antagen volontär. På arbetsmarknaden uppträder nämligen försvaret icke såsom en enhet emot övriga arbetsgivare, utan de olika truppförbanden konkurrera inbördes; och det har härvid visat sig, att vissa truppförband, som särskilt i fråga om förläggning haft att erbjuda mindre förmåner än andra, städse haft svårt att få sitt volontärbehov fyllt. Det synes därför vara skäl att taga under omprövning, huruvida icke till uppväggande av de mindre fördelaktiga förläggningsförhållandena dessa trupp-

förband borde tillerkännas större ekonomiska förmåner än de andra. Då sådant icke torde böra ske genom ökad avlöning, ledes man till den slutsatsen, att önskvärt vore, att legan kunde avsevärt höjas för nämnda truppförbands volontärer, en höjning, som dock på av arméförvaltningen anförda skäl icke bör ifrågakomma förr än vid den rekrytering, som äger rum instundande höst.

Efter övervägande av alla på saken inverkan omständigheter ansluter jag mig till arméförvaltningens förslag, att samtliga truppförband tilldelas extra rekryteringsbidrag på samma sätt som hittills i enlighet med bestämmelserna i kungl. brevet den 6 september 1907, men att dessutom ett belopp, vilket på sätt arméförvaltningen föreslagit lämpligen torde bestämmas till 25,000 kronor, bör ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall tilldelas de truppförband, där det visat sig särskilt svårt att fylla vakanserna och vilka utgöras icke blott av dem, för vilkas räkning nu gjorts framställning om höjning av rekryteringsbidragen, utan av ytterligare ett par regementen, där vakansernas antal under de sex sista åren utgjort i medeltal mer än 40 procent av volontärnummerna. Av det redan anförda framgår, att fördelningen av nämnda 25,000 kronor lämpligen bör så ordnas, att beloppet i största möjliga utsträckning kommer manskapet tillgodo i form av ökad lega. Såsom en lämplig åtgärd i denna riktning torde kunna angivas, att den offentliga arbetsförmedlingen mera än hittills anlitas för volontärrekryteringen, varigenom torde kunna inbesparas en del omkostnader och däribland den till värvaren utgående dusören.

Den av mig nu föreslagna höjningen av det extra rekryteringsbidraget utesluter naturligtvis icke, att man även med andra medel, som kunna finnas användbara, söker ernå en framtida förbättring i rekryteringsförhållandena.

Enligt vad jag inhämtat, har det extra rekryteringsbidraget utgjort:

år 1907	kronor	97,890: 44
» 1908	»	80,498: 37
» 1909	»	180,976: 91
» 1910	»	156,284: 55
» 1911	»	165,062: 39
» 1912	»	160,612: 25

Räknar man med det högsta av dessa belopp, omkring 180,000 kronor, skulle således med den av mig nu föreslagna höjning det extra rekryteringsbidraget komma att uppgå till sammanlagt 205,000 kronor.

Likasom hittills torde det extra rekryteringsbidraget lämpligen böra utgå av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, vilka därtill lämna tillgång.

Jag hemställer alltså, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgiva,

att från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar må, i enlighet med nu angivna grunder, utbetalas ett extra rekryteringsbidrag för underlättande av manskapsrekryteringen till fyllande av nästkommande års stater.

Till denna departementschefens, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle till Riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Gunnar Åkerman.
